

використовувати для інгаляції. Наприклад, заливши фільтр-пакет із чебрецем або грудним збором, що містить рослину з ефірною олією, можна вдихати пару, періодично натискаючи на пакет ложечкою, а потім випити настій. Таким чином, поєднуються два методи лікування: інгаляційний та внутрішній .

ЛІТЕРАТУРА

1. Бензель Л.В., Дармограй Р.С. Лікарські рослини і фітотерапія. - ВНЗ ІV р. а. - 2010. - 400 с.
2. Пронченко Г.Є. Лікарські рослинні засоби. - М.: Геотар-Медіа, 2002. - 228 с.
3. Учайкін В.Ф. Посібник з інфекційних хвороб у дітей. - М.: Геотар-Медіа, 2014. - 824 с.
4. Барнаулов О.Д. Фітотерапія застудних захворювань. - СПб., 2006. - 158 с.
5. Коршикова Ю.І. Фітотерапія гострого бронхіту: Навчальний посібник. - М.: РМАПО, 2015. - 31 с.

SUMMARY

PHYTOTHERAPY OF ACUTE RESPIRATORY VIRAL DISEASES AND METHODS OF THEIR PREVENTION

Susidenko V.T., Zavidna L.D.

The article describes methods of phytotherapy for acute respiratory diseases and their complications in children and adults. There are also indications and contraindications for phytotherapy for patients with acute respiratory viral infections, the rules for prescribing medicinal plants to children taking into account the age of the child and specifying the doses of herbal preparations, methods of phytotherapy depending on the stage of the disease.

ФІЗІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ CHELIDONIUM MAJUS L.

Фекета І.Ю.

Ужгородський національний університет, Ужгород, Україна

e-mail: iryna.feketa@uzhnu.edu.ua

Природна рослинність Закарпатської області займає понад 50 % її території, а у деяких гірських районах досягає 85 %. В нинішніх умовах зростаючого техногенного навантаження на природу відбулось суттєве збіднення біорізноманіття і порушення екологічного балансу в доквілі. Зокрема, під впливом господарчої діяльності людини зафіксовано зниження родючості ґрунтів, зміну мітлицевих луків на кострицеві, які поступово

деградує до біловусових як найменш продуктивних та збіднених за видовим складом. Обмежені також природні ресурси значної кількості видів цінних лікарських рослин, які потрібно культивувати.

У сучасну епоху стурбованість людства викликає зростаючий антропогенний вплив на екосистеми, у тому числі і на агрофітоценози, зумовлений неконтрольованим внесенням мінеральних добрив, отрутохімікатів, насиченням біосфери радіонуклідами, фітопатогенами тощо. Це призвело до порушення консортних зв'язків і екологічної рівноваги, до деградації едафічного середовища.

Вирішення завдань, спричинених таким станом агроекосистем здійснюється, в першу чергу, через впровадження в практику народного господарства видів з поліфункціональними властивостями, стійких до антропогенних забруднювачів та фітопатогенів, видів спроможних не накопичувати фітотоксичні речовини у середовищі існування та створюючи його фітосанітарний ефект.

У зв'язку з цим, заслуговують на увагу рослини *Chelidonium majus* L., які є цінними лікарськими об'єктами, характеризуються тривалим періодом цвітіння, невибагливістю до ґрунтово-кліматичних умов, проявляють бактерицидні, фунгіцидні, нематоцидні властивості.

Chelidonium majus L у цьому аспекті досліджений у певній мірі, однак його роль у функціонуванні агрофітоценозів у значній мірі залишається поза увагою вчених.

Це багаторічна трав'яниста рослина заввишки 30-60 см. Росте на всій території України під парканами, по садах, узліссях, біля скель.

Для медичних потреб використовують здебільшого сушену траву, яку заготовляють у травні-серпні, коли рослина цвіте.

Трава чистотілу містить алкалоїди та інші азотні сполуки (коптизин, стилопін, протопін, хелідонін, хелірубін тощо), органічні кислоти (лимонна, янтарна, яблучна), ефірну олію, сапоніни, дубильні речовини.

Препарати чистотілу мають жовчогінні, спазмолітичні, болезаспокійливі, седативні, протизапальні, сечогінні і проносні властивості. Терапевтичний ефект препаратів чистотілу спостерігається при захворюваннях жовчного міхура та печінки (холангіти, холецистити, гепатити), а також при лікуванні гастриту, бронхіальної астми.

Метою роботи було вивчити характер популяційної морфологічної мінливості, особливості онтогенезу та репродуктивної біології.

Дослідження проводили у Вулканічних Карпатах (Закарпатська область, Ужгородський р-н, с. Невицьке, гора Діл – популяція №1, (вершина, №2 (західні схили).

Чистотіл великий (*Chelidonium majus* L.) є дикорослою лікарською рослиною з широким спектром фармакологічної активності, дія якої значним чинном зв'язана з вмістом алкалоїдів.

Досліджені параметри генеративних особин характеризуються нормальним коефіцієнтом варіації, який не перевищує 24%, тобто є нижчою нормою варіювання для більшості досліджуваних таксономічно-важливих ознак популяції виду достовірної різниці не виявлено. В популяціях в основному має місце генеративне поновлення. Тому важливо вивчати особливості репродуктивної біології виду.

Для алкалоїдного комплексу чистотілу, зібраного з різних місць зростання, характерний високий ступінь варіабельності. Вміст алкалоїдів в чистотілі пов'язаний як з катаболічними, так і анаболічними процесами щодо їх синтезу в рослині. На вміст алкалоїдів в рослині значно впливає кількість фосфору та азоту в ґрунті. Ці обставини дозволяють зробити висновок про непостійну дію лікувальних засобів, одержаних із дикорослого чистотілу. Проведена робота по вивченню особливостей зростання чистотілу великого в природних фітоценозах з метою подальшого дослідження вмісту алкалоїдів в сировині, зібраної із різних угруповань.

Чистотіл як синатропна рослина є діагностичним видом класів Galio-Urticetea та Artemisietea vulgaris, Sisyrbrio-Onopordetea та Chenopodion muralis. Щодо особливостей зростання характерним для чистотілу є його значне поширення як багаторічного нітрофіта поблизу житла, тваринницьких ферм, на старих звалищах та біля каменистих загород. У вище вказаних рослинних групуваннях чистотіл зустрічається спорадично і не утворює заростей. Однак, нами виявлено значні зарослі чистотілу в негустих посадках псевдоакації (*Pobinia pseudoacaciae*).

Детальний аналіз флори насаджень та визначення вмісту алкалоїдів у чистотілі в порівнянні з рослинами, зібраних в інших рослинних угрупованнях може в значній мірі розв'язати сировинну проблему з метою створення ефективних лікарських засобів.

Висновки.

1. Чистотіл великий (*Chelidonium majus* L.) є цінною для фармакотерапії дикорослою лікарською рослиною з широким спектром фармакологічної активності, основна дія якої зв'язана з вмістом алкалоїдів.
2. Вміст алкалоїдів у лікарській сировині чистотілу має високий ступінь варіабельності залежно від місця зростання в природному середовищі, вмісту в ґрунтах достатньої кількості фосфору та азоту, що ставить питання про використання в

фармацевтичній промисловості передовсім не дикорослої, а спеціально культивованої сировини даної лікарської рослини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ганич О.М., Фатула М.І. Фітотерапія.- Ужгород, 1993.-С. 75.
2. Лагерь А.А. Фитотерапия некоторых заболеваний // под. ред. проф. Г. В. Крылова. Красноярск: Из-во. Краснояр. ун-та, 1986. – 112с.
3. Лікарські рослини: Енциклопедичний довідник / Відп. ред. А.М. Гродзінський. - К.: Голов. ред. УРЕ, 1989. – 544 с.
4. Товстуха Є.С. Фітотерапія. – 2-е вид., перероб. та доп. – К.: Здоров'я, 1993. – 368 с.
5. Червона книга України. Рослинний світ.-Київ: Вид-во „Українська енциклопедія” ім.М. П. Бажана, 1996.

SUMMARY

PHYSIOLOGICAL CHARACTERISTICS OF CHELIDONIUM MAJUS L.

Feketa I.Y.

The detailed analysis of plantings and the definition of contents alcaloid in *Chelidonium majus* L. in comparison with plants assembled in other vegetative groupings can appreciably decide (solve) a raw problem with the purpose of creation of effective medical means.